

Statlig förvaltning

Sammanfattning

Finansutskottet föreslår att redogörelsen Avveckling av myndigheter (2008/09:RRS12) från Riksrevisionens styrelse läggs till handlingarna. En gemensam motion från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet med anledning av redogörelsen avstyrks. Riksrevisionen har i granskningen inte funnit några brister som i sig är allvarliga. Granskningen har dock visat på ett antal mindre felaktigheter och brister som hämmat effektiviteten i avvecklingarna. Finansutskottet förutsätter att regeringen överväger de iakttagelser som framkommit i granskningen. Inriktningen bör vara att avveckling av myndigheter görs på ett så effektivt och välordnat sätt som möjligt.

I betänkandet behandlas också 12 motionsyrkanden från allmänna motionstiden om effektiv statsförvaltning och staten som arbetsgivare. Samtliga dessa förslag avstyrks.

I betänkandet finns 6 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Avveckling av myndigheter	6
Effektiv statsförvaltning	8
Utvecklingen av den offentliga sektorn	11
Staten som arbetsgivare	12
Rökfria arbetsplatser	13
Resepolicy i staten	14
Villkoren för generaldirektörer	16
Reservationer	17
1. Avveckling av myndigheter, punkt 1 (s, v, mp)	17
2. Utvecklingen av den offentliga sektorn, punkt 3 – motiveringen (s)	18
3. Utvecklingen av den offentliga sektorn, punkt 3 – motiveringen (v)	18
4. Rökfria arbetsplatser, punkt 5 (mp)	19
5. Resepolicy i staten, punkt 6 (mp)	19
6. Villkoren för generaldirektörer, punkt 7 (mp)	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Redogörelsen	22
Följdmotionen	22
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avveckling av myndigheter

Riksdagen avslår motion

2008/09:Fi13 av Thomas Östros m.fl. (s, v, mp) och
lägger redogörelse 2008/09:RRS12 till handlingarna.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Effektiv statsförvaltning

Riksdagen avslår motionerna

2008/09:Fi211 av Tobias Krantz (fp),

2008/09:Fi222 av Sten Bergheden (m),

2008/09:Fi229 av Carina Hägg (s),

2008/09:Fi234 av Solveig Hellquist (fp) och

2008/09:Fi254 av Karl Sigfrid (m) yrkandena 1 och 2.

3. Utvecklingen av den offentliga sektorn

Riksdagen avslår motion

2008/09:Fi273 av Sylvia Lindgren och Bosse Ringholm (båda s).

Reservation 2 (s) – motiveringen

Reservation 3 (v) – motiveringen

4. Staten som arbetsgivare

Riksdagen avslår motionerna

2008/09:Fi226 av Eva Selin Lindgren och Solveig Ternström (båda
c) och

2008/09:Fi247 av Désirée Pethrus Engström (kd).

5. Rökfria arbetsplatser

Riksdagen avslår motion

2008/09:So497 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkande 8.

Reservation 4 (mp)

6. Resepolicy i staten

Riksdagen avslår motion

2008/09:T206 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp) yrkande 30.

Reservation 5 (mp)

7. Villkoren för generaldirektörer

Riksdagen avslår motion

2008/09:Fi296 av Ulf Holm (mp).

Reservation 6 (mp)

Stockholm den 26 mars 2009

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Sonia Karlsson (s), Roger Tiefensee (c), Monica Green (s), Carl B Hamilton (fp), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Emma Henriksson (kd), Mikaela Valtersson (mp), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (m), Jörgen Hellman (s), Margareta B Kjellin (m) och Christina Zedell (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas en redogörelse från Riksrevisionens styrelse, Avveckling av myndigheter (2008/09:RRS12). En motion har lämnats med anledning av redogörelsen. Under beredningen har utskottet hållit en intern utfrågning av riksrevisor Eva Lindström den 20 januari, där bl.a. granskningsrapporten som legat till grund för den här aktuella redogörelsen tagits upp. I betänkandet behandlas också 12 motionsyrkanden från allmänna motionstiden om statlig förvaltningspolitik. En förteckning över samtliga behandlade förslag finns i en bilaga till betänkandet.

Utskottets överväganden

Avveckling av myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger redogörelsen från Riksrevisionens styrelse om avveckling av myndigheter till handlingarna. Finansutskottet förutsätter att regeringen överväger de iakttagelser som framkommit i granskningen. Inriktningen bör vara att avveckling av myndigheter görs på ett så effektivt och välordnat sätt som möjligt. Motionen avslås.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Granskningsrapporten

Riksrevisionen har granskat hur effektivt statliga myndigheter har avvecklats och om syftet med respektive avveckling har uppnåtts (RiR 2008:18). Granskningen avser fem myndigheter som avvecklades under 2007. Myndigheterna är Arbetslivsinstitutet, Djurskyddsmyndigheten, Institutet för psykosocial medicin (IPM), Integrationsverket och Nämnden för offentlig upphandling (NOU). Syftet med granskningen har varit att ge svar på frågan om regeringens organisationsförändringar, i form av avveckling av myndigheter, har genomförts på ett effektivt sätt och om syftena med omstruktureringen uppnåtts.

Riksrevisionen har i granskningen inte funnit några brister som i sig är allvarliga. Granskningen har dock visat på ett antal mindre felaktigheter och brister som hämmat effektiviteten i avvecklingarna.

I tre fall har Riksrevisionen funnit att regeringen inte upprättat problem- och konsekvensanalyser inför avvecklingsbesluten. Vidare har syftena med avvecklingen i flera fall varit otydliga. När det gäller genomförandet av avvecklingarna påpekar Riksrevisionen att regeringens beslut om nya huvudmän kom sent. Detta har försvårat för de avvecklade myndigheterna att planera verksamhetsöverföring till nya huvudmän och erbjudanden om verksamhetsövergång för personalen. Vidare har inte regeringen – med undantag för Djurskyddsmyndigheten – beslutat om någon uppföljning av avvecklingarna i förhållande till syftena.

Riksrevisionen har även studerat två ekonomiska konsekvenser av nedläggningarna: dels skillnaden i anslagsnivå före och efter avvecklingen, dels utgifter som är hänförliga till själva avvecklingen. Vad gäller Arbetslivsinstitutet och Integrationsverket har delar av verksamheten upphört, och det är också för dessa myndigheter som minskningarna i anslagsnivåer är störst. Även Djurskyddsmyndighetens tidigare verksamhet visar minskade utgifter. Däremot har mindre anslagshöjningar genomförts under

samma period för verksamhet som tidigare bedrivits vid IPM och NOU. När det gäller avvecklingsutgifterna visar granskningen att dessa varierar kraftigt mellan myndigheterna och att de också kan finnas kvar under flera år.

Riksrevisionen bedömer sammanfattningsvis att avvecklingarna hade kunnat genomföras mer effektivt. Granskningen har också visat att erfarenheter från tidigare avvecklingar inte samlas in systematiskt, vilket gör det svårare att lära av dessa erfarenheter. När det gäller frågan om syftet med avvecklingarna uppnåtts har Riksrevisionen svårt att ge något entydigt svar bl.a. på grund av vaga syftesbeskrivningar.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen

- vid beslut om myndighetsavveckling eftersträvar att samtidigt fatta beslut om eventuella nya huvudmän för att undvika brister i effektivitet i avvecklingsfasen,
- överväger att inrätta en funktion för myndighetsavveckling vid någon av de statliga stabsmyndigheterna som därmed kan utgöra en formell avvecklingsmyndighet där det finns behov av en sådan, förstärka stöd, rådgivning och vägledning till berörda myndigheter samt ansvara för att erfarenheter från genomförda avvecklingar samlas in och tas till vara och
- utreder möjligheten att inrätta en samlad söktjänst för lediga, löpande hyresavtal i staten bl.a. för att effektivisera framtida omstruktureringar.

Riksrevisionens styrelses överväganden

Styrelsen anser att Riksrevisionens granskning är intressant, särskilt de förslag som Riksrevisionen presenterar för att förbättra lärandet och utveckla erfarenhetsutbytet inom området (2008/09:RRS12). Att samla in och ta till vara de erfarenheter och den kompetens som finns inom departementen och myndigheterna är enligt styrelsen viktigt för att åstadkomma effektivare framtida avvecklingar av statliga myndigheter. Styrelsen förutsätter att de rekommendationer som Riksrevisionen lämnar i rapporten övervägs av regeringen och att erfarenheterna tas till vara inför kommande avvecklingar.

Motionen

I en gemensam motion, Fi13 av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, framhålls att Riksrevisionens iakttagelser är mycket anmärkningsvärda. Motionärerna anser att avvecklingarna i några av fallen enbart gjorts av ideologiska skäl snarare än för att effektivisera statsförvaltningen. Särskilt allvarliga brister finner motionärerna i avvecklingen av Arbetslivsinstitutet. Regeringens saktfärdiga handlande har i detta fall lett till att de anställdas kunskap och kompetens slösats bort inom ett område som blir

allt viktigare. Motionärerna finner därför inte bara det bristfälliga arbetet i förbindelse med själva avvecklingen uppseendeväckande utan även själva beslutet om att alls avveckla Arbetslivsinstitutet.

Finansutskottets ställningstagande

Med anledning av motionärernas invändningar mot avvecklingen av Arbetslivsinstitutet vill utskottet framhålla att beslutet om att avskaffa myndigheten togs som ett led i att minska den statliga byråkratin. Arbetsmarknadsutskottet underströk inför riksdagsbeslutet om avvecklingen att den typ av forskning som Arbetslivsinstitutet bedrivit är viktig (bet. 2006/07:AU1). Dock ansåg arbetsmarknadsutskottet att sådan forskning borde bedömas av forskningsfinansiärer på sedvanligt sätt så att kvaliteten kan säkerställas när finansieringen söks i konkurrens.

Mot bakgrund av vad motionärerna skriver om att de anställdas kunskap slösats bort vill utskottet framhålla vad som framkom vid en intern utfrågning av Riksrevisionen i finansutskottet den 20 januari. Vid utfrågningen uppgav Riksrevisionen att de personalkonsekvenser som uppstått främst berott på att regeringens beslut om nya huvudmän eller datum för överföring av verksamhet dröjt. De sena besluten hade i sin tur lett till att de myndigheter som var under avveckling haft svårigheter att planera erbjudanden om verksamhetsövergång för personalen. I övrigt ansåg Riksrevisionen att personalfrågorna hanterats väl och att personalen har fått bra stöd genom Trygghetsstiftelsen.

Utskottet förutsätter att regeringen överväger de iakttagelser som framkommit i Riksrevisionens granskning av myndighetsavvecklingar. Inriktningen bör vara att avvecklingen av myndigheter görs på ett så effektivt och välordnat sätt som möjligt. Enligt uppgifter som utskottet inhämtat har Finansdepartementet påbörjat ett arbete med att se över hur man ska kunna ge bättre stöd till myndigheter under avvecklingsfasen.

Mot den bakgrunden föreslår utskottet att redogörelsen läggs till handlingarna och att motionen avslås.

Effektiv statsförvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör området effektiv statsförvaltning. Finansutskottet hänvisar bl.a. till Förvaltningskommitténs nyligen publicerade slutbetänkande, som ska utgöra ett viktigt underlag för regeringens fortsatta arbete med att effektivisera statsförvaltningen.

Motionerna

Tobias Krantz (fp) föreslår i motion Fi211 att frågan om en s.k. solnedgångsparagraf vid inrättandet av nya statliga myndigheter utreds. Tanken med en sådan paragraf är att riksdagen eller regeringen efter ett visst antal år måste fatta ett nytt beslut för att myndigheten ska få finnas kvar. Om ett sådant beslut inte fattas avvecklas myndigheten automatiskt. Detta skulle enligt motionären sätta press på de politiska beslutsfattarna att systematiskt utvärdera och pröva en myndighets fortsatta existens.

I motion Fi222 skriver Sten Bergheden (m) att alla statliga verk och länsstyrelser borde öka sin rationaliseringsnivå och aktivt arbeta med att minska och förtydliga sina regelsystem. Dessutom borde såväl kostnader som väntetider kunna minskas genom att ärendehanteringens förenklas ytterligare på vissa områden.

I motion Fi229 av Carina Hägg (s) anförs att regeringen bör redogöra för hur man framöver tänker redovisa kostnaderna för mäns våld mot kvinnor i statsbudgeten. Enligt motionären har Socialstyrelsen i en rapport beräknat att mäns våld mot kvinnor varje år kostar ca 3 miljarder kronor. Rapportens definitioner, indikatorer, beräkningsmodeller och statistik innehåller dock stora brister, enligt motionären.

Solveig Hellquist (fp) förespråkar i motion Fi234 att man behåller invanda ord och begrepp för att undvika förvirring. Det tar enligt motionären ofta många år innan nya begrepp får genomslag. Motionären anser också att myndigheter bör ha namn som är begripliga för allmänheten.

Karl Sigfrid (m) föreslår i motion Fi254 att den offentliga sektorn bör gå över till s.k. öppen källkod i syfte att bidra till tjänsteutveckling och ökad konkurrens. Om det offentliga använder inlåst programvara i stor utsträckning, riskerar programvarumarknaden att snedvridas förutom att det kan medföra sämre flexibilitet att vara beroende av ett inlåst system. Vidare anser motionären att myndigheters egenproducerade kod bör göras tillgänglig som öppen källkod. Sådan programvara har finansierats med skattemedel och kan därmed betraktas som en allmän nyttinghet.

Finansutskottets ställningstagande

Med anledning av vad som framförs i motionerna Fi211 av Tobias Krantz (fp) och Fi222 av Sten Bergheden (m) vill utskottet hänvisa till Förvaltningskommitténs slutbetänkande Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning (SOU 2008:118). Kommittén, vars slutbetänkande överlämnades till regeringen i december 2008, har haft i uppdrag att se över den statliga förvaltningens uppgifter och organisation i syfte att effektivisera densamma. Kommittén föreslår bl.a. att alla nybildade myndigheter utvärderas och omprövas efter en bestämd tid (dvs. en form av solnedgångsparagraf). Om behovet av myndighetens verksamhet därefter bedöms kvarstå och om de resultat som har uppnåtts anses tillräckliga, kan beslut fattas om att göra myndigheten permanent. Kommittén lämnar

också förslag om generella effektiviseringar och besparingar i statliga myndigheter. Enligt uppgifter som utskottet inhämtat från Finansdepartementet kommer Förvaltningskommitténs betänkande att utgöra ett viktigt underlag till den förvaltningspolitiska skrivelse eller proposition som regeringen planerar att lämna till riksdagen kring årsskiftet 2009/2010.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat liknande förslag som de Carina Hägg (s) framför i motion Fi229, senast i betänkande 2005/06: FiU2. Utskottet ifrågasatte då värdet av den här typen av undersökningar på grund av den stora osäkerheten i beräkningarna. Dessutom menade utskottet att samhällets resurser i första hand borde användas för åtgärder inom det sociala området för att bekämpa våldet mot kvinnorna. Därefter (2006) har Socialstyrelsen publicerat en rapport där kostnaderna för mäns våld mot kvinnor i Sverige uppskattas till mellan 2,7 och 3,3 miljarder kronor årligen. Motionären anser att rapportens beräkningsmodeller och statistik innehåller brister. Utskottet vill här påpeka att Socialstyrelsen i rapporten poängterar att vissa beräkningar är mer osäkra än andra och att flera aspekter inte har varit möjliga att inkludera. Beräkningen ska därför endast ses som en försiktig uppskattning av de samhällsekonomiska kostnaderna, enligt Socialstyrelsen. Utskottet har svårt att se att det helt går att lösa de beräkningsproblem som ofta uppstår vid denna typ av samhällsliga kostnads kalkyler. I övrigt håller utskottet fast vid sin tidigare uppfattning i frågan.

Solveig Hellquist (fp) efterfrågar i motion Fi234 begripliga myndighetsnamn. I det sammanhanget vill utskottet påminna om att Förvaltningskommittén föreslår att man i regeringen utvecklar en gemensam syn på hur myndigheterna ska benämnas och slår fast riktlinjer för det (SOU 2008:118). Riktlinjerna bör enligt Förvaltningskommittén utformas så att de bidrar till att göra den statliga förvaltningen enkel och tydlig för medborgarna.

Angående vad Karl Sigfrid (m) föreslår i motion Fi254 om öppen källkod¹ vill utskottet påpeka att IT-standardiseringsutredningen (SOU 2007:47) bl.a. har haft i uppdrag att överväga om – och i så fall hur – öppen programvara borde främjas och vilka de rättsliga konsekvenserna blir. Enligt utredningen är det i första hand öppna standarder och gränssnitt som ska främjas, inte öppen programvara. Vidare menar utredningen att öppna programvaror i normalfallet måste kunna klara sig av egen kraft på marknaden. IT-standardiseringens betänkande bereds för närvarande i Regeringskansliet. Dessutom kommer regeringen att inrätta en s.k. e-delegation, inriktad på att genomföra regeringens handlingsplan för e-förvaltning, där frågor som rör användningen av öppen programvara kommer att behandlas.

¹ Med öppen källkod menas att vem som helst kan se hur exempelvis ett operativsystem är uppbyggt, ändra i koden och sprida källkoden vidare. Öppna standarder bestäms av oberoende standardiseringsorgan och har inget med öppen källkod att göra per definition. Ett av de viktigaste standardiseringsorganen heter W3C World Wide Web Consortium. Exempel på öppna standarder är HTML och XML, två språk som används för att visa och bearbeta information på Internet.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna.

Utvecklingen av den offentliga sektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om utvecklingen av den offentliga sektorn.

Jämför reservationerna 2 (s) och 3 (v).

Motionen

I motion Fi273 av Sylvia Lindgren och Bosse Ringholm (båda s) hävdas att den offentliga sektorn i dag slås sönder på ett flagrant sätt. Privatiseringar genomdrivs, skriver motionärerna, trots att verksamheterna i många fall blir dyrare, får sämre kvalitet och blir svårare att kontrollera och skapa inflytande i. Det saknas ofta kravspecifikationer och/eller utvärderingar när en verksamhet blir privat. Privatisering får inte vara något självändamål, utan ska användas som ett medel om det kan ge bättre eller billigare service med bibehållen kvalitet och rättssäkerhet. Det finns därför all anledning att noggrant granska hanteringen av den gemensamt finansierade sektorn vid det systemskifte som nu genomförs, anser motionärerna.

Finansutskottets ställningstagande

I motion Fi273 av Sylvia Lindgren och Bosse Ringholm (båda s) hävdas att privatiseringar genomdrivs trots att verksamheterna i många fall blir dyrare, får sämre kvalitet och blir svårare att kontrollera. Detta är enligt utskottet en felaktig verklighetsbeskrivning. En stor del av vården, omsorgen och utbildningen sker fortfarande i offentlig regi, men en ökande andel utförs samtidigt av privata, kooperativa och ideella aktörer på uppdrag av det offentliga. En ökad mångfald gör det enklare för brukaren att hitta en tjänst som passar just honom eller henne samtidigt som en ökad mångfald och konkurrens mellan aktörer bidrar till bättre tjänster. Utskottet har nyligen i ett betänkande om kommunala frågor grundligt redogjort för en rad initiativ från regeringen som visar en politik som utgår från medborgarnas behov och som skapar förutsättningar för mångfald, både för dem som arbetar inom välfärdssektorn och för dem som nyttjar tjänsterna (bet. 2008/09:FiU22). Ett exempel är den lag om valfrihetssystem (LOV) som trädde i kraft den 1 januari 2009. Lagen reglerar vad som ska gälla för de kommuner och landsting som vill konkurrenspröva sina verksamheter genom att överlåta valet av utförare av vård- och omsorgstjänster till brukaren eller patienten. Lagen bygger på att det inte är någon priskonkurrens mellan leverantörerna; priset fastställs i stället av den upphandlande myndigheten i förfrågningsunderlaget. Den enskilda medborgaren

kan välja den leverantör som han eller hon uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Enligt lagförslaget ansvarar kommunen eller landstinget för att brukaren eller patienten får fullödlig information om samtliga leverantörer som man kan välja emellan. Finansutskottet yttrade sig till socialutskottet i samband med beredningen av propositionen och framförde att man ansåg att den föreslagna lagstiftningen var väl avvägd (2008/09:FiU3y).

Utskottet avstyrker härmed motionen.

Staten som arbetsgivare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som handlar om staten som arbetsgivare. Finansutskottet åberopar principen om den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken.

Motionerna hänvisar

Eva Selin Lindgren och Solveig Ternström (båda c) skriver i motion Fi226 att myndigheter och statligt ägda organisationer och företag bör bli föregångare när det gäller att ta till vara äldres erfarenhet och kompetens i arbetslivet. Enligt motionärerna är gruppen 65 år och äldre diskriminerade både i riksdagen och i arbetslivet. Det innebär att befolkningen som helhet går miste om den samlade kunskap som de äldre besitter. Myndigheter och beslutsfattare bör föregå med gott exempel och värdera alla medborgare efter andra grunder än ålder. Motionärerna uppmanar regeringen att i ägardialoger, regleringsbrev och vid tillsättningen av styrelserepresentanter i statliga bolag och organisationer se till att åldersdiskrimineringen upphör.

I motion Fi247 av Désirée Pethrus Engström (kd) anförs att det borde införas en policy om socialt ansvarstagande för den offentliga sektorn och för statligt ägda företag. En sådan social policy skulle kunna handla om att ha ett visst antal lönebidragsanställda, ett visst antal utrikes födda, personer med funktionsnedsättning eller personer som under lång tid stått utanför arbetsmarknaden. Om policyn slår väl ut skulle den kunna tjäna som föredöme också för det privata näringslivet. Regeringen bör återkomma med ett förslag på hur en sådan policy för statligt ägda företag och offentlig sektor skulle kunna se ut och praktiseras, anser motionären.

Finansutskottets ställningstagande

Eva Selin Lindgren och Solveig Ternström (båda c) uppmanar i motion Fi226 regeringen att vidta åtgärder mot åldersdiskriminering i staten. I det sammanhanget vill utskottet framhålla att andelen anställda inom staten som är 55 år eller mer har ökat över tid. Av budgetpropositionen för 2009 framgår att genomsnittsåldern för personer som tar ut ålderspension sedan

1998 har stigit från 62 till 64 år. Allt fler statsanställda fortsätter också att arbeta efter 65-årsdagen. Antalet statsanställda som är 67 år och äldre har ökat från drygt 30 personer 2002 till ca 540 personer 2007. Incitamenten för äldre att stanna kvar i arbetslivet har också stärkts genom att jobbskatteavdragets utformning har förenklats för dem som fyllt 65 år. Skattereduktionen kopplas numera direkt till arbetsinkomsten. Vidare kan utskottet konstatera att de äldre är väl representerade i styrelserna i statligt ägda bolag. Av regeringens senaste redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2007/08:120) framgår att av det totala antalet styrelseledamöter är hela 35 % 60 år eller äldre, och av dessa är 14 % 65 år eller äldre.

Désirée Pethrus Engström (kd) anser att myndigheter och statliga företag borde införa en policy om socialt ansvarstagande. I det sammanhanget vill utskottet understryka att den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken innebär att det inte är regeringen utan myndighetscheferna som förfogar över arbetsgivarpolitiken. Denna princip regleras i myndighetsförordningen (SFS 2007:515). Delegeringen innebär en stor frihet för myndigheterna att självständigt utforma organisation, arbetsprocesser, lönebildningen och kompetensförsörjningen med hänsyn till verksamhetens krav.

När det gäller de statligt ägda företagen kan utskottet konstatera att dessa enligt statens ägarpolicy förväntas vara föredömen och ligga i framkant i arbetet med hållbar utveckling och socialt ansvarstagande. Det innefattar exempelvis etik, miljö, mänskliga rättigheter, jämställdhet och mångfald. Företagen ska ha en förankrad policy och strategi för att hantera sociala frågor. Det vilar därmed på respektive företags styrelse att besluta om policyfrågor som handlar om exempelvis socialt ansvarstagande vid anställningsförfarande.

Motionerna avstyrks.

Rökfria arbetsplatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att skapa rökfria arbetsplatser genom ändringar i regleringsbrev och ägardirektiv.

Jämför reservation 4 (mp).

Motionen

Miljöpartiet skriver i motion So497 yrkande 8 att statliga myndigheter, verk och företag bör göras till rökfria arbetsplatser genom ändringar i regleringsbrev och ägardirektiv. Detta skulle förbättra de anställdas hälsa och minska antalet sjukskrivningar och förtidspensioneringar. En policy om rökfria arbetsplatser ger också alla anställda en ökad medvetenhet om rökningens negativa konsekvenser förutom att fler rökfria anställda utgör ett betydande ekonomiskt incitament för arbetsgivaren.

Finansutskottets ställningstagande

Med anledning av vad Miljöpartiet skriver om rökfria myndigheter vill utskottet återropa principen om den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken som togs upp i föregående avsnitt och som innebär en stor frihet för myndighetscheferna att självständigt utforma sin organisation.

Vad gäller rökfria statliga företag innebär statens ägarpolicy att dessa ska vara föredömen och ligga i framkant i arbetet för en hållbar utveckling och socialt ansvarstagande. Vidare beslutade regeringen i november 2008 om nya riktlinjer för statliga företag när det gäller extern rapportering. Riktlinjerna innebär tydligare informationskrav utifrån GRI (Global Reporting Initiative), som är ett verktyg för att bl.a. följa upp företagets arbete med arbetsmiljöfrågor. GRI:s riktlinjer är internationella normgivande riktlinjer för hållbarhetsredovisning, som har utvecklats under mer än tio år och som används i mer än 1 000 företag över hela världen.

Noteras bör också att regeringen gett Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att genomföra särskilda åtgärder inom det tobaksförebyggande arbetet under åren 2008–2010. I detta ingår att ge stöd till landsting, regioner och kommuner så att de kan organisera målgruppsanpassad tobaksavvänjning som är tillgänglig för alla som behöver.

Utskottet avstyrker därmed motionen.

Resepolicy i staten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en tydligare resepolicy i staten. Utskottet hänvisar bl.a. till nya bestämmelser som innebär att staten fr.o.m. 2009 kommer att kunna följa upp effekterna av sitt miljöarbete.

Jämför reservation 5 (mp).

Motionen

Miljöpartiet efterfrågar i motion T206 yrkande 30 krav på en tydligare resepolicy hos statliga organisationer. Genom att staten är en betydande arbetsgivare skulle en resepolicy som tydligt styr tjänste- och arbetsresor ha en kännbar effekt på kollektivtrafiken. Särskilt statliga myndigheter och bolag skulle kunna gå före och minska resandet genom att använda exempelvis videomöten oftare eller genom att i första hand använda kollektivtrafik vid tjänsteresor. Motionärerna föreslår att en författningsbestämmelse införs, lämpligen i myndighetsförordningen (2007:515), om att förvaltningsmyndigheter som är underställda regeringen ska ha en resepolicy. I regleringsbrev och ägardirektiv till samtliga statliga myndigheter och bolag där staten har en stor ägarandel bör det anges att dessa ska ta fram och genom-

föra resepolicyer som tydligt gynnar kollektivtrafiken framför bilen. Dolda subventioner till bilpendling, främst parkeringsplatser och tjänstebil, ska tas bort. Även resor till och från arbetet ska omfattas av verksamhetens resepolicy. Vidare bör både kommuner och privata företag uppmanas och få stöd att införa liknande resepolicyer.

Finansutskottets ställningstagande

Motionärerna anser bl.a. att myndighetsförordningen (2007:515) ska utökas med en bestämmelse om att förvaltningsmyndigheter som är underställda regeringen ska ha resepolicyer. Myndighetsförordningen trädde i kraft den 1 januari 2008. Antalet uppgifter som myndigheter har enligt myndighetsförordningen är reducerat i förhållande till vad som gällde i den tidigare verksförordningen (SFS 1995:1332). Denna reduktion av antalet uppgifter var ett medvetet beslut från regeringens sida som ett led i att minska den administrativa bördan för myndigheterna.

Utskottet vill även påminna om att regeringen i december 2008 beslutade att myndigheter som har ett miljöledningssystem fr.o.m. 2009 ska följa upp effekterna av sitt miljöarbete. Staten kommer därmed att kunna mäta sin direkta miljöbelastning inom tre olika områden: tjänsteresor, energiförbrukning och andel miljökrav vid upphandling. Målet är att uppföljningen ska leda till att den totala miljöpåverkan från statliga myndigheter minskar. Antalet statliga myndigheter som berörs av beslutet är 196. Ett av uppföljningsmåten är koldioxidutsläpp från tjänsteresor (totalt, per anställd). Uppföljningen ska ingå i den ordinarie årliga redovisningen av miljöledningssystemen fr.o.m. 2009. Det innebär att den första redovisningen ska göras i början av 2010. Varje myndighet ska därefter rapportera sitt resultat till regeringen varje år. Dessutom gäller fr.o.m. den 1 februari en ny förordning (SFS 2009:1) som innebär att statliga myndigheter endast ska köpa miljöbilar till sin fordonspark. Vid upphandling av taxiresor eller hyrbilar är det också miljöbilar som gäller.

Slutligen vill utskottet referera till vad som tagits upp tidigare under avsnittet Staten som arbetsgivare om den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken och om ägarpolitiken för statligt ägda företag.

Utskottet avstyrker härmed motionen.

Villkoren för generaldirektörer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ändrade villkor för generaldirektörer. Utskottet hänvisar bl.a. till att regeringen aviserat en ny chefspolicy som samlat behandlar frågor om rekrytering, utveckling och avveckling av myndighetschefer.

Jämför reservation 6 (mp).

Motionen

Ulf Holm (mp) riktar i motion Fi296 kritik mot vad han anser vara alltför generösa villkor för generaldirektörer. Det motionären vänder sig mot är att en generaldirektör inte kan avsättas i förtid av regeringen under den tid förordnandet gäller. Om regeringen inte är nöjd med en generaldirektör eller om en nytillträdd regering väljer att lägga ned en myndighet kan innebörden bli att den avsatta generaldirektören uppbär full lön under upp till sex år. Villkoren för generaldirektörer bör ses över, och det bör införas en klausul som innebär att de kan sägas upp av regeringen, skriver motionären. Det vore då rimligt att de fick ett avgångsvederlag, beroende på ålder och antal år som generaldirektör, under en period om cirka tre till tolv månader.

Finansutskottets ställningstagande

Av budgetpropositionen för 2009 framgick att regeringen avser att ta fram en ny chefspolicy som samlat behandlar frågor om rekrytering, utveckling och avveckling av statliga myndighetschefer. Därutöver vill utskottet framhålla att regeringen, enligt uppgifter från Finansdepartementet, planerar att lämna en skrivelse till riksdagen om den statliga utnämningsspolitiken i juni 2009.

Därmed avstyrks motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Avveckling av myndigheter, punkt 1 (s, v, mp)**

av Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Ulla Andersson (v), Mikaela Valtersson (mp), Jörgen Hellman (s) och Christina Zedell (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om avveckling av myndigheter. Därmed bifaller riksdagen motion

2008/09:Fi13 av Thomas Östros m.fl. (s, v, mp) och lägger redogörelse 2008/09:RRS12 till handlingarna.

Ställningstagande

Riksrevisionens granskning av fem myndighetsavvecklingar visar att regeringen brustit i effektivitet, uppföljning och flexibilitet.

Vi menar att avvecklingarna i några av fallen enbart gjorts mot bakgrund av ideologiska motiv snarare än i syfte att öka effektiviteten i statsförvaltningen. Härigenom har inte bara skattepengar gått förlorade, utan även anställdas kunskap.

Särskilt allvarlig är regeringens bristande hantering av avvecklingen av Arbetslivsinstitutet. Regeringens saktfärdiga handlande har i detta fall resulterat i att man har slösat bort anställdas kunskap inom ett område som blir allt viktigare. Regeringen måste komma till insikt om att arbetet med och kunskapen om hur vi ska kunna utforma jämställda och sunda arbetsplatser är mycket viktigt. Därför finner vi inte bara det bristfälliga arbetet runt själva avvecklingen uppseendeväckande utan även själva beslutet att alls avveckla Arbetslivsinstitutet.

Regeringen måste också upphöra med att slarva med skattebetalarnas pengar så som skett när man inte har prioriterat effektivitet under avvecklingsperioden.

Regeringen bör vidta åtgärder för att undvika motsvarande misstag i samband med myndighetsavvecklingar i framtiden. Därmed tillstyrker vi motion Fi13.

2. Utvecklingen av den offentliga sektorn, punkt 3 – motiveringen (s)

av Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Jörgen Hellman (s) och Christina Zedell (s).

Ställningstagande

Det är alltid nödvändigt att se över verksamheter, också den offentliga. Olika driftsformer bör prövas som komplement till det offentliga systemet. Utgångspunkten för en väl fungerande offentlig sektor måste vara att ge bästa möjliga service till innevånarna till lägsta möjliga kostnad, och det oavsett driftsform.

Vi delar dock den uppfattning som framförs i motion Fi273 av Sylvia Lindgren och Bosse Ringholm (båda s). De konkreta utförsäljningar och avknoppningar som nu sker i kommunerna motiveras inte av vare sig ökad konkurrens eller ökad valfrihet för den enskilde. För den borgerliga regeringen tycks i stället privatiseringen i sig vara huvudsyftet. Man tycks mena att om en verksamhet som tidigare stått under offentlig kontroll överförs till någon eller några enskilda personer är detta i sig gott. Privatiseringar genomdrivs trots att verksamheterna i många fall blir dyrare, får sämre kvalitet och sämre tillgänglighet för brukarna samt blir svårare att kontrollera och skapa inflytande i. Privatisering får definitivt inte vara något självändamål, utan ska användas som ett medel om det kan ge en bättre och/eller billigare service med bibehållen kvalitet och rättssäkerhet.

När det gäller lagen om valfrihetssystem (LOV), som majoriteten hänvisar till i sitt ställningstagande, anser vi att den har flera allvarliga brister. Bristerna gäller regler för etablering av företag inom valfrihetssystem, tilläggstjänster, krav på utförare, möjligheten att ompröva ingångna avtal samt informationen till brukare om bl.a. kvaliteten hos utförare. Dessutom är frågan om LOV:s konsekvenser för hälso- och sjukvårdssystemet inte tillräckligt utredda.

Som ovan påpekats står vi i allt väsentligt bakom det resonemang som förs i motionen. Dock anser vi inte att det i nuläget är meningsfullt med något riksdagsuttalande i frågan, och vi avstyrker därför motionen.

3. Utvecklingen av den offentliga sektorn, punkt 3 – motiveringen (v)

av Ulla Andersson (v).

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör föra en radikalt annorlunda politik än den som nu förs och som förstärker skillnaderna mellan människor. Orättvisorna ökar vad gäller tillgången till välfärdstjänster som bra skola, sjukvård och kommunal service. Regeringens privatisering inom skolan och omsorgen

bidrar enligt min mening till kostnadsökningar för såväl kommuner som enskilda, vilket bl.a. innebär att skolor och annan välfärdsservice läggs ned på mindre orter.

När välfärden skrotas och privatiseringarna ökar slår det särskilt hårt mot människor som redan är utsatta. Samtidigt som resurser dras – genom vårdvalsreformer och utförsäljning av allmännyttan – från områden där behoven är som störst, inriktas regeringens politik tydligt på att stärka de ekonomiska förutsättningarna hos redan välbemedlade.

När det gäller den nya lagen om valfrihetssystem (LOV), som majoriteten hänvisar till i sitt svar på motionen, anser jag att den endast ökar kostnaderna och minskar valfriheten och demokratin.

Jag delar dock inte i alla delar den uppfattning som framförs av Sylvia Lindgren och Bosse Ringholm (båda s) i motion Fi273 och avstyrker därför förslaget om ett tillkännagivande till regeringen.

4. Rökfria arbetsplatser, punkt 5 (mp)

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om rökfria arbetsplatser. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:So497 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkande 8.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen i regleringsbrevbrev bör ställa krav på rökfri arbetstid inom statliga myndigheter samt i ägardirektiv bör göra frågan aktuell också för de statliga företagen. För den majoritet av rökarna som vill sluta röka utgör rökfria miljöer ett stöd. Det är också ekonomiskt gynnsamt för arbetsgivaren att fler anställda slutar röka. Därmed är det en strategiskt viktig åtgärd att stimulera arbetsplatser att besluta om att man inte röker på betald arbetstid.

Därmed tillstyrker jag motion So497 yrkande 8.

5. Resepolicy i staten, punkt 6 (mp)

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om resepolicyer i staten. Därmed bifaller riksdagen motion

2008/09:T206 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp) yrkande 30.

Ställningstagande

Staten är direkt eller genom statsägda bolag en betydande arbetsgivare. En resepolicy som tydligt styr tjänste- och arbetsresor mot kollektivtrafiken skulle därför kunna få en kännbar effekt.

Jag anser att regeringen bör införa en författningsbestämmelse, lämpligen i myndighetsförordningen (2007:515), om att förvaltningsmyndigheter under regeringen ska ha en resepolicy. I regleringsbrevet bör det anges att myndigheterna ska ta fram och genomföra resepolicyer som tydligt gynnar kollektivtrafiknyttjande framför bil. Dolda subventioner till bilpendling, främst parkeringsplatser och tjänstebil, ska tas bort. Även resor till och från arbetet ska omfattas av resepolicyen. Krav på en motsvarande resepolicy bör anges i ägardirektiven till bolag där staten har en stor ägarandel. Regeringen bör också uppmana såväl kommuner som privata företag att införa liknande resepolicyer.

Därmed tillstyrker jag motion T206 yrkande 30.

6. Villkoren för generaldirektörer, punkt 7 (mp)

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om villkoren för generaldirektörer. Därmed bifaller riksdagen motion

2008/09:Fi296 av Ulf Holm (mp).

Ställningstagande

Jag anser att anställningsvillkoren för generaldirektörer är alltför generösa i bemärkelsen att de inte kan avsättas innan förordnandet löpt ut. Om regeringen exempelvis inte är nöjd med en generaldirektör eller om man väljer att lägga ned en myndighet så blir följden att generaldirektören uppbär full lön i upp till sex år. Hittills har regeringen löst sådana fall genom att göra personen i fråga till generaldirektör i Regeringskansliet. Några av de berörda har fått i uppdrag att göra utredningar, men samtidigt är det flera som helt saknar arbetsuppgifter. Det sistnämnda framstår som mycket märkligt med tanke på att det oftast handlar om synnerligen kompetenta personer.

Som situationen nu ser ut riskerar den att allvarligt skada allmänhetens förtroende för riksdag och regering. Om regeringen driver en hård arbetslinje gentemot vanliga människor borde man också tillämpa denna arbetslinje på generaldirektörer.

Jag anser därför att regeringen bör revidera villkoren för generaldirektörer så att dessa kan sägas upp innan förordnandet löper ut. Uppsagda generaldirektörer bör få ett avgångsvederlag, beroende på ålder och antal år som generaldirektör, i linje med vad som är gängse i arbetslivet i övrigt.

Jag tillstyrker därmed motion Fi296.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Redogörelsen

Redogörelse 2008/09:RRS12 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående Avveckling av myndigheter.

Följdmotionen

2008/09:Fi13 av Thomas Östros m.fl. (s, v, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Riksrevisionens granskning gällande avveckling av Arbetslivsinstitutet, Djurskyddsmyndigheten, IPM, Integrationsverket och NOU.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Fi211 av Tobias Krantz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda införandet av en s.k. solnedgångsparagraf vid inrättande av nya statliga myndigheter.

2008/09:Fi222 av Sten Bergheden (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur vi kan minska byråkratin och kostnaderna inom våra statliga verk och länsstyrelser.

2008/09:Fi226 av Eva Selin Lindgren och Solveig Ternström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att myndigheter samt statligt ägda organisationer och företag bör bli föregångare när det gäller att ta till vara äldres erfarenhet och kompetens i arbetslivet.

2008/09:Fi229 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att redogöra för riksdagen hur man framöver tänker redovisa kostnaderna för mäns våld mot kvinnor i statsbudgeten.

2008/09:Fi234 av Solveig Hellquist (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behålla invanda begrepp och att ge myndigheter namn som är begripliga för allmänheten.

2008/09:Fi247 av Désirée Pethrus Engström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en social policy för statligt ägda företag och offentlig sektor.

2008/09:Fi254 av Karl Sigfrid (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en övergång till öppen källkod inom den offentliga sektorn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att myndigheters egenproducerade kod bör tillgängliggöras som öppen källkod.

2008/09:Fi273 av Sylvia Lindgren och Bosse Ringholm (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingen av den offentliga sektorn.

2008/09:Fi296 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkoren för generaldirektörer.

2008/09:So497 av Jan Lindholm m.fl. (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genom regleringsbrev och ägardirektiv göra statliga myndigheter, verk och företag till rökfria arbetsplatser.

2008/09:T206 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ställa krav i regleringsbrev och ägardirektiv till samtliga statliga myndigheter, och bolag där staten har en stor ägarandel, att dessa ska ta fram och genomföra resepolicyer som tydligt gynnar kollektivtrafiknyttjande framför bil.